

ποδίσση τούς Ἕλληνας νάλλάξουν γλωσσική μορφή... Καί οἱ Κινέζοι βέβαια σέβονται τήν ἱστορική παράδοση σάν κανένα φεῖ ! σάν κάτι αἰώνιο καί ἀμετάβλητο, μὰ καί ὁ σημερινός τους πολιτισμός δέν εἶναι ἀλλοιόωτος.

Ἡ ὅλη ἡ ἀντιδραστική συμπάθεια αὐτή εἴγινε τῆς μόδας καί δικαιολογῶν μέ τὸ αἰστορικῶς παραδεδομένον τήν ἀντίστασίν τους στοὺς νεωτερισμούς. Ἄν ὅλος ὁ κόσμος εἶχε τέτοιες κινέζικες ἀντιλήψεις, τότε θά εἶχαμε ἀκόμη στή δυτική Εὐρώπῃ τὸν ἀπολυταρχισμό τῆ δουλείας, τὴν Ἱερὰ Ἐξέταση καί τόσα ἄλλα, θά μεταχειρίζομαστε ἀκόμη, σάν στὸν Μεσαίωνα καί τὴν Ἀναγέννηση τῆ λατινική γιὰ γλῶσσα γενική, λογία καί ἐπιστήμη.

Ἄν ὁ Ἕλληνας γρ. λόγος εἶναι γλωσσικολογικός ἢ πεθαμένος γλῶσσ. τύπος δέν ἀνασκειάζεται ἀπὸ ὅσα λέγει ὁ Χ...» Ἀνυποῦμαι ποὺ δέν μπορῶ νὰ συμφωνήσω μὲ τὸν Χ. Ὁ ἐξέλεπα μὲ περισσότερη εὐχαρίστηση τὸν τιμημένο σοφὸ στὸ στρατόπεδο ἐκείνων ποὺ θέλουν νὰ ξαναδώσουν στή ζωντανή γλῶσσα τὰ λογοτεχνικά της δίκαια καί περιμένουν ἀπὸ δῶ νὰ ζωογονηθῇ ὅχι μόνον ἡ γραμματεία ἀλλὰ ὁλόκληρος ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς τοῦ λαοῦ των. Δέν χωρεῖ καμμιά ἀμφιβολία, ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ χρειάζεται κίρσιμα· εἶναι ἡ πνευματικὴ ξεραῖλα συνέπεια τῆς κυριαρχίας τῆς Καθαρ. Ἡ μήπως εἶναι ἡ καθαρ. σημάδι πνευματικῆς καταπτώσεως;

Καί τὰ δύο ἀκούουν κάποιον ἀμοιβαία ἀλληλεπίδραση. Ὅποιος ὅμως εἶναι τὴν πεποίθησιν μὲ μιὰ εὐτυχὴ μεταρσίωση τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ πῇ καί τὸ πρῶτο μέρος τῆς ἐρωτήσεώς μας καί νὰ παραδεχτῇ, ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ θά βγάλῃ καινούρια λουλούδια, μόνον ἀποτινάξουν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ πάνω τους τὴς ἀλυσίδες ἐνὸς ψεύτικου Κλασικισμοῦ—εἰδεμὴ πρέπει νὰ φοβούμεθα ὅτι ὁ Ἑλληνισμός θά υποσκελισθῇ ἀπὸ τὰ νεώτερα ἔθνη τῆς χερσονήσου τοῦ Αἰμου, τὰ ὅποια βρίσκονται μὲν γιὰ τὴν ὥρα χαμηλότερα, ἀλλὰ εἶναι γυρισμένα στὸ Παρίσι καί τὴ δροσιὰ του.

Ἀκόμη μεγαλύτερη βαρύτητα εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Βρουκχάους καί αὐτὴ δὲν εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τί ἄλλες. Ἀφοῦ μὲ ζωηρὰ χρώματα ζωγραφίζει τὸ δλέθριο χάσμα ποὺ κάποτε ἐπέρχεται μεταξὺ τοῦ γραπτοῦ λόγου καί τῆς ζωντανῆς λαλιᾶς, ἀφοῦ δείχνει τὰ μεγάλα κινὰ ποὺ ἀκολουθοῦν γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοῦ ἔθνους, τὸν κατώτερο λαὸ, τοὺς μορφω-

μένους, τὴν κοινωνικὴν ζωὴ ὁλόκληρη, τὴ λογοτεχνία, προσθέτει· «Ἄν ἐπῆλθε αὐτὴ ἡ ἵνωση κατὰστασις καί ἐγένετο κληρονομικὴ, γιὰ τὸ ἔθνος ποὺ δέν θέλει νὰ μείνῃ σημεῖον πίσω στὴν σταδιοδρομία τῶν πολιτισμένων λαῶν, δέν ὑπάρχει σπουδαιότερο ζήτημα παρὰ ἂν θὰ εὕρη τὴ δύναμιν νὰ βυζάσῃ» τὴν παράδοσιν καί νὰ ξαναγεννηθῇ μὲ τὴ φυσικὴ γλῶσσα τοῦ παρόντος.

Εἶναι παραξένο, λέει παρακτῶ, ὅτι ἕνας λαὸς ποὺ θέλει νὰ θεωρῆται πολιτισμένος, καί τοῦ ὁποῦ ἡ γραπτὴ γλῶσσα ἐξεκόλλησε ἀπὸ τὴ λαϊκὴ χίλια πεντακόσια χρόνια τώρα καί περισσότερο, ὅτι αὐτὸς ὁ λαὸς ὅχι μόνον δὲ δείχνει καμμιά διάθεσιν νὰ ἐναρμονίσῃ ὅπως πρέπει πάλι τὴν τωρινὴν του γραπτὴν γλῶσσαν στὸ λαϊκὸ ἰδίωμα, ἀλλὰ καί ἀποκρούει κατ' ἀρχὴν καί μὲ ἀγανάκτησιν τίς προσπάθειες ποὺ κάνουν εἰκοσι χρόνια τώρα ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν μέσην του μὲ μεγάλη μόρφωσιν, μὲ σκοπὸ νὰ ξανακερδίσουν ὅ,τι χάθηκε ἀπὸ ἀμέλεια. Ὁ Κρούμπacher εἶναι σὰ κύρια σημεῖα δίκιο (ὅτι οἱ γλωσσικαὶ συνθήκες προξενοῦν μεγάλας ζημίας στὸν πολιτισμὸ καί τὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδος). σφτάνει ἡ Καθαρεύουσα ἴσως βέβαια ὅχι μόνον ἂν ἡ λογοτεχνία ἡ σύγχρονος δέν μπορεῖ νὰ δείξῃ ὡς τὰ τώρα οὔτε ἕνα τέλει καλλιτέχνημα. Ὅσο βασιλεύει ἡ τωρινὴ διγλωσσία στὴ σημερινὴ Ἑλλάδα, εἶναι μερικὲς βαθεῖς πληγὲς ποὺ δέν μποροῦν νὰ γιατρευθοῦν.

Ἄν σήμερα ἡ πλειονοψηφία τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων ποὺ εἶναι κατὰ τοῦ γραπτοῦ λόγου, οἱ ὁποῖοι ὅμως εἶναι ἡ μειονοψηφία ὅλου τοῦ λαοῦ, ἂν δὲ βλέπῃ τὸ στραβὸ δρόμον ποὺ βρίσκεται, αὐτὸ δέν ἔχει νὰ κάμῃ καθόλου. Πρέπει ἀδιάκοπα νὰ ξαναποβάλλεται ἡ ἀπαίτησις μιᾶς ριζικῆς Μεταρρυθμίσεως καί δέν ἐπιτρέπεται νὰ πῇ κανεὶς εἰς αὐτὴν πολὺ ἀργά.

Ἀρκοῦν τὰ λίγα αὐτὰ γιὰ νὰ δείξουν τὴ γνώμην τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης ἐπάνω στὸ ζήτημά μας· πρὸ ξάστερης, πρὸ κατηγορηματικῆς, πρὸ ὁμόθυμης, πρὸ ἀναστέρωτης δέν μποροῦσε κανεὶς νὰ τὴν περιμένῃ. Ἡ ἐτυμολογία ὅλων ἐκείνων ποὺ μίλησαν καταδικάζει, καθὼς βλέπομε, μὲ ὅλη τὴ δυνατὴ ἔμφασιν, τὴν προσκόλλησιν, τὴν κοκαλωμένην παρά-

*) Σημ. τοῦ «Νουμά». Ὅπως εἶδω, ἔτσι καί σὲ μερικὰ ἄλλα μέρη, δὲ βγαίνει καθαρίον τὸ νόημα, γιὰτὶ τὸ ἄρθρον δημοσιεύτηκε στὸ «Ν. Ἀστὺ» γιομῆτο τυπογραφικὰ λάθια καί τέτις ποὺ νὰ παραμορφώσουν τὸ νόημα.

δοσιν καί βροῖται ἀνεπαρκέστατα τὰ αἰστορικά ἐπιχειρήματα, τὰ μόνον ποὺ βαστοῦν ἐκὼς μερικὸς στὴν παλιὰ ἀντίληψιν.

Ὅλοι τότε μᾶς προμαντεύουν εὐέλπι μέλλον, γραμματεϊακὴ, κοινωνικὴ καί ἐθνικὴ εὐδοκίμησιν, μόνον πιάσῃ γερὲς ρίζες ἡ Μεταρρύθμισις. Ἀς ἐλπίσωμε καὶ ἡμεῖς μαζί μ' αὐτοὺς, ὅτι δὲ θάρρησώμε νὰ κόψωμε ἄφθονα λουλούδια καί νὰ συναξώμε πλούσιους καρπούς.

Δικός σου

M. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

Ἡ Κοινὴ Γνώμη

ΤΑ ΓΑΡΔΙΚΕΙΑ

Ἀγαπητὲ Νουμά,

Τὸν ξέρεις τὸ Γαρδικίον, τὸν καθηγητὴ τοῦ Ἀρσακείου; Ἄν δέν τὸν ξέρεις, πολὺ χάνεις. Ἐμεῖς ποὺ τὸν ἔχομε κάθε μέρα καί τὸν γλεντάμε, πρέπει νὰ σοῦ τὸν συστήσωμε. Ὁ Γαρδικίας εἶναι δάσκαλος ἀπὸ κείνους ποὺ ονειρεύονται ν' ἀναστήσουν τὸν ἀρχαῖον κόσμον καί μαζί τὴν «ἐμμελῆ» γλῶσσαν τοῦ Ξενοφώντος. Καταλαβαίνεις πῶς γύρω ἀπ' αὐτὴν τὴν ἰδέαν τοῦ ὅλα τὰ σημερινὰ τοῦ φαίνονται ἐλλειπὰ καί τρισθλῖα, καί περισσότερο ἀπ' ὅλα, βέβαια, ἡ κουβέντα μας καί ἡ γλῶσσα μας ἡ ἀληθινή. Λοιπὸν θέλει νὰ μᾶς κάμῃ σάν καὶ λόγον του, καί μεῖς τὸν κάνουμε νάν τὸ πιστέψῃ, γιὰ νὰ ἔχομε τὸ καθημερινὸν τρικουβερτο γλέντι. Ἐρχεται μέσκα στὴν τάξιν, καί γιὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ μάθημα λέει ἀποτεινόμενος σὲ καμμιά ἀπὸ μᾶς «Ἐξέλθε, ὦ μαθήτρια, στῆθι καί ἀνάγνωθι». Ἀρχίζουμε τὰ γέλια· μᾶς βλέπει καί, βρίζοντας μας, «Κτένα» μᾶς λέει. Βλέπεις εἶναι πρόστιχο, χυδαῖο τὸ «κτένη», μὰ ἔτσι τὸ ἀσυναίρετο· τί εὐγένεια μυρίζει! Ἀνοίγει καμμιά ἀπὸ μᾶς τὸ στόμα της πότε νὰ γελάσῃ, πότε νὰ μιλήσῃ καί· ἀμέσως ὁ Γαρδικίας «Τὸ στόμα ὑμῶν κρατεῖτε πάντοτε σμερχνόσ καί οὐχὶ κεχηνός». Κι' ὅταν δέν ἀκούσει καλὰ καμμιά φράσιν τῆς ἐξεταζομένης τῆς λέει «Πῶς γὰρ οὖν;». —Μιὰ φορὰ, Νουμά μου, ἦρθε ὁ Γαρδικίας στὸ μάθημα καταλασπόμενος ἀπὸ πᾶνου ἴσχατος κατόν. Θέλησε νὰ δικαιολογηθῇ καί μᾶς εἶπε «Προκεχωρηκυίας οὔσης τῆς ὥρας ἵνα φθάσω τὴν ὁρισμένην εἰς τὸ μάθημα,

Ἄ! πῶς μὲ τρομάζει αὐτὸς ὁ κόσμος!

ΑΝ. Περιφρόνησέ τον, ἀφοῦ δέν ἔχει τὴ δύναμιν νὰ νικήσῃ τὴν κακίαν του.

ΕΕΝ. Γιατὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ μένω πιά μόνον μὲ τὸν ἑαυτὸ μου. Ἐτσι μονάχα θ' ἔβρισκα καί πάλι τὴν εἰρήνην μου.

ΑΝ. Θά τὴν ξαναβρῇς.

ΕΕΝ. Δέν τὸ εἰπίζω πιά!

ΑΝ. Ποιὸς εἶν' ἐκεῖ;

ΕΕΝ. Στέφανε;...

ΣΤΕΦ. Παραξενεύεστε ποὺ ἦρθα;

ΑΝ. Ὅχι.... σὲ περιμένουμε μὰ καί δέν ἤθελα ν' ἔρθῃς.

ΣΤΕΦ. Μ' ἐσπρωχνε ἡ καρδιά μου νὰρθῶ καί βλέπω ἀπὸ τὴν ὄψιν σας, ὅτι ἡ δυστυχία μεγαλώνει.

ΑΝ. Ναί· μὰ ἔξω ἀπὸ τὴν ἀντιπαράστασιν καί τὴν δύναμίν μας ν' ἀντισταθούμε στὴ δυστυχίαν αὐτή.

ΕΕΝ. Δέν ξέρω πιά σὲ τί θέσιν βρίσκομαστε. Στέφανε· μᾶς χωρίζει κάτι ποὺ τὸ νομίζω δυνατότερον ἀπὸ τ' ὄνειρό μας. Τώρα, μέσα στὴν πραγματικότητα ποὺ μᾶς σφίγγει, βλέπω τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς μας πεθαμένην γιὰ πάντα.

ΣΤΕΦ. Μὰ τί ἄλλο συνέβηκε;

ΑΝ. Ἐκεῖνο ποὺ ἀληθινὰ πρέπει νὰ μᾶς τρο-

μάξῃ. Ὁ Παῦλος μᾶς μίσησε καί δὲ θέλει μήτε νὰ ἰδῇ, μήτε ν' ἀκούσῃ τὴν ἀλήθειαν. Μὰ αὐτὸ εἶναι πολὺ παραξένο καί ἀνεξήγητο. Δέν τολμῶ νὰ τὸ ἐξηγήσω.

ΣΤΕΦ. Εἶδ' ἐγὼ στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του.

ΑΝ. Ἐσὺ;

ΣΤΕΦ. Ναί· μοῦ εἶπε τὴν ἀφορμὴν γιὰτὶ δὲ θέλει νὰ μὲ ξαναδῇ.

ΑΝ. Κ' ἐσὺ;... καί ἐσὺ;

ΣΤΕΦ. Δέν τὸν πίστεψα.

ΕΕΝ. Πρέπει νὰ τὸν πιστέψῃς ὡς ποὺ νὰ ἰδῇ τὸ ἄδίκόν του σ' ὅλους μας.

ΣΤΕΦ. Θέλω νὰ τοῦ μιλήσω καί γιὰ ὅσα....

ΑΝ. Ὅχι ἀκόμη... καλύτερα νὰ φύγῃς.

ΣΤΑΦ. Φοβάμαι μήπως τὸ ἀπομάκρυσμά μου φέρῃ μεγαλύτερον κακό.

ΑΝ. Τί λές;... σῶπα!

ΕΕΝ. Τί φοβερὸ πρόβλημα.

ΣΤΕΦ. Ἀλήθεια.... Δέν ξέρε κανεὶς ποῖο δρόμον ν' ἀκολουθήσῃ.

ΕΕΝ. Παντοῦ σκοτάδι καί ὁδὸς ποθενά.

ΑΝ. Ὅχι... θά περάσῃ τὸ σύννεφο.

ΕΕΝ. Ἴσως... μὰ θά μείνῃ γιὰ πάντα ὁ ἔσκιος του.

ΣΤΕΦ. Κάπου θ' ἀστράψῃ καί μιὰν ἀχτίδα ἄς ἀρπάξῃ τὸ μάτι μας τὴν ἀχτίδ' αὐτὴ γιὰ νὰ λευτερωθούμε ἀληθινὰ ἀπὸ τοὺς δισταγμούς. Ἐλπίζω νὰ καταπεισθῇ καί κείνος, ὅτι μεγάλωσε μὲ τὴ φαντασία του τὰ συνηθισμένα στὴ ζωὴ πράγματα.

ΕΕΝ. Πρέπει νὰ τελειώσῃ ἡ θυσία ποὺ ἀρχίσαμε· ἀλλιῶς ὁ θολωμένος νοῦς θά τὰ ἰδῇ ὅλα πρὸ σκοτεινιά.

ΣΤΕΦ. Φτάσαμε στὴν ἀρχὴν τοῦ τέλους.

ΕΕΝ. Ὁ ὑποταχτοῦμε στὸ νόμον τῆς ἀνάγκης, ὥστε ποὺ νὰρθῇ καί γιὰ μᾶς ἡ μεγάλη μέρα τοῦ λυτρωμοῦ. Σήμερα δέν εἴμαστε παρὰ στὸ πρὸ-μηνύμα της.

ΑΝ. Πόσο πόνο κλειοῦμε μέσα μας καί οἱ τρεῖς καί δέν τολμάμε νὰ τὸν φανερώσωμε.

ΣΤΕΦ. Γιατὶ φοβόμαστε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἑαυτοῦ μας.

ΕΕΝ. Δέν εἴμαστε λεύτεροι μήτε νὰ πονέσωμε.

ΣΤΕΦ. Πῶς ρίζωσε μέσα μας ὁ δισταγμός γιὰ ὅλα! Ἀπὸ τὸ τίποτα γεννήθηκε γύρω μας ἡ ἐρημιά τοῦ παντοτεινοῦ θανάτου.

ΑΝ. Σῶπα!... μὴ μᾶς κἀνῃς νὰ καταλαβαίνουμε τὴν ἀλήθειαν. Δέν ξέρω πῶς μέσα στὰ λόγια σου ἀντικρύζω τοὺς πρὸ ἀπόκρυφους στογασμούς μου.

ηθίλησα ν' ανέλθω επί τινος ἀμάξης τοῦ ἵπποσι-
δηροδρόμου. Λέγω εἰς τὸν ὁδηγὸν δι' ὑψηλῆς φωνῆς
ὅπως στῇ. Οὐτο; δὲν ἤκουσε. Τότε φωνάζω, στῇθι,
στῇθι. Οὐτος ὅμως ὁ πανάθλιος βλέπων με τρέ-
χοντα μὲ ἐξέλαβεν ὡς παράφρονά (1), ἐμάστισε τοὺς
ἵππους καὶ ἐξηφανίσθη, ἐγὼ δ' ὀλισθήσας ἐπεσον
ἐπὶ τοῦ πηλώδους ἐδάφους, οὕτω δ' ἐβλάθησαν τὰ
ἱμάτιά μου». Φαντάσου τὰ γέλια μας καὶ τὴν εὐ-
θυμία μας. Μὰ τὸ πρᾶμα ὅμως ἔχει καὶ τὴν κακὴν
τοῦ ὄψη. Γιατὶ μὰς βασανίζει ὅταν τύχει καὶ τοῦ
ποῦμε καμμιά «βαρβαρήν» λέξη, ἢ τύχει καὶ βάλ-
ουμε καμιά «χυδαίϊζουσαν» φράση στὶς ἐκθέσεις
μας. Ὡ! νῆθελες αὐτὲς τίς ἐκθέσεις. Τί Πλάτω-
νες καὶ τί Ὀμηροὶ γινόμεστε οἱ ἄμειρες! Ψάχνουμε
τ' ἀρχαῖα βιβλία, βρίσκουμε καμιά λέξη, σπάρ-
νια, ἀρχαῖα, βαθεῖα, τὴ βάνουμε, καὶ ὦ! τὸ πρό-
σωπο τοῦ Γαρδίκου πῶς λάμπει ἀπὸ εὐχαρίστηση,
καὶ ὁ κατὰλογος ἀπὸ καλοῦς βαθμούς. Καὶ ἅμα
καμιά φορὰ «ἀσχομονοῦμεν» (κατὰ Γαρδίκαν, δη-
λαδὴ βαρβαρίζομεν, λέμε κακῆς, πρόστυχες λέξεις)
μὰς λέει πῶς τὸ πρόσωπό μας ἐκείνη τὴ στιγμή
ἀσχημίζει, πῶς οἱ μῦς τοῦ προσώπου μας δὲν ἔχουν
τὴν «λαμπρὰν» ἐκφραση πού ἔχουν ὅταν διαβά-
ζουμε Ὀμηρο.

Σ' τὰ γράφω λοιπὸν, Νουμᾶ μου, αὐτὰ γιὰ νὰ
γελάσῃς, καὶ νὰ μάθῃς πῶς μέσα στὸ Ἀρσάκειο οἱ
δημοτικιστρὲς δὲ λείπουν.

Ἀθήνα 20.12.1906.

Σὲ χαιρετῶ
ΜΙΑ ΑΡΣΑΚΕΙΑΔΑ

ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΑΝΤΡΕΑΔΗ

Ἀγαπητέ μου Νουμᾶ,

Πολὺ παραξένα μοῦ φάνηκαν ὅσα γράψατε στὸ
περασμένο φύλλο σας γιὰ μένα καὶ γιὰ τὴν ἐρμη-
νεῖα πού κάνω στὴν Ἀποκάλυψη, κ' ἐρχομαι νὰ
σᾶς ἀπαντήσω μὲ λίγα λόγια.

Ἄ θὰ ξακολουθοῦμε βέβαια τὸν ἴδιον δρόμο πού
τραβοῦμε ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ὅχι μόνο τὴν Ἱερουσα-
λήμ δὲ θὰ πάρομε στὰ 1927, ὅχι μόνο καὶ τὴν
Ἀθήνα μας θὰ χάσουμε; μὰ καὶ τὴ γλώσσα ἀκόμη
καὶ τὸν ἠθισμό μας εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ γλυ-
τώσουμε.

Γιὰ κείνο πάλε πού λέτε πῶς στὸν εἰκοστὸ αἰῶ-
να ὅλοι οἱ λαοὶ κοιτᾶζοντες νὰ φτερίζουνε στὸλους
καὶ στρατοὺς, εἶμαι σύμφωνος, καὶ γὼ τὸ γράφω στὴν

ἐρμηνεία μου δύο φορές ὡς τώρα, καὶ πλατιά φερ-
διά θὰ ἀναπτύξω κατόπι.

Ὅσο ὅμως γιὰ γερὲς συμμαχίες, πού λέτε, ἔχω
ὅλως διυλοῦ ἀντίθετη γνώμη. Γερὲς συμμαχίες θὰ
μπορέσουμε νὰ κάμουμε ἀπὸ κάμουμε πρῶτα τὴν
Ἑλλάδα μας δυνατὴ καὶ μεγάλη. Ἀλλοιῶτα, μα-
κριὰ πὸ κάθε συμμαχία. Εἴχαμε 3—5 ἀδελφὲς συγ-
γενεῖς κ' ἐφτασε ὁ ὀχτρός στὴ Λαμία. ἂν εἴχαμε
ἄλλες τόσες θάφτανε βέβαια στὴν Ἀθήνα, καὶ ἂν
ὅλοι οἱ βασιλιάδες τῆς Ἑβρώπης εἶταν ὀμηλοὶ συγ-
γενεῖς μας ὁ Ἑτέμ θὰ πήγαινε σίγουρα ἴσα μὲ
τὸν κάθο Μαλιά.

Λοιπὸν ἡ δική μου ἰδέα εἶναι, σύμφωνα μ' ἐ-
κείνα πού ἐρμηνεύω, νὰ ἐλπίζουμε στὸ Θεὸ καὶ στὸν
ἑαυτὸ μας, σύμφωνα καὶ μὲ τὴ γνώμη τῶν προγόνων
μας, πού λέγανε αὖν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κινεῖ». Ὁ
Θεὸς θὰ μὰς βοηθήσῃ πού θὰ μὰς βοηθήσῃ, μὰ
καὶ μεῖς πρέπει νὰ βάλουμε ὅλα τὰ δυνατά μας.

Ἵστερα ἀμάγο καὶ σοφὸ καὶ προφήτην δὲ μὲ
εἶπε ἡ Ἀκρόπολις, καὶ ἂν εἶπε κάτι τι, ξέρετε πο-
λὺ καλά πῶς ἐγὼ ἀπὸ τέτοια δὲν ἐπιπάζομαι.

Ἐπειτα λέτε πῶς συζήτησέ με μένα δὲ χω-
ραεῖ. Ἰσως. Μὰ ἀπὸ γίνεται ὅταν ἔχω ἀντικρὺ
μου ἀθρώπους πού δὲν καταλαβαίνουν, καὶ τότε γί-
νομαι καὶ γὼ γρανίτης μὲ τὸ δικαίό μου. Συζη-
τούσαμε μὲς φορὰ, θυμοῦμαι, στὰ γραφεῖά σας μὲ τὸ
Μανώλη Τριανταφυλλίδη γιὰ τὰ δισεκατομμύρια
πού χάνει τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος. Τὸ βιβλίο μου δὲ θὰ
τὸ εἶχε διαβάσει. Μόνος του καμμιά φορὰ δὲ σκέ-
φτηκε γιὰ τὸ ζήτημα. Τοῦ ἔλεγα λοιπὸν πῶς ἡ
Ἑλλάδα συγκριτικὰ μὲ ὅλα τὰ μικρὰ κράτη τῆς
Ἑβρώπης μπορεῖ νὰ θρέψῃ κατὰ τὸν τόπο πού
ἔχει 15 ἑκατομμύρια ἀθρώπους, καὶ ἀπὸ τὸ μαρ-
τυράει καὶ ὁ Μητσόπουλος, φτάνει ὁ λαὸς νὰ εἶναι
μορφωμένος, καὶ μπορεῖ ἀπὸ τὸ πρᾶμα νὰ γίνῃ
πολὺ ἐφκόλα μὲ τὴ δημοτικὴ. Σήμερα μὲ τὴν κα-
θαρέβουσα ἡ Ἑλλάδα μῆτε 2 1/2 ἑκατομμύρια
μπορεῖ νὰ θρέψῃ, πᾶσι νὰ πῇ μὲ τὴ δημοτικὴ θὰ
θρέψῃ 12 1/2 ἑκατομμύρια παραπάνω. Πρὸς 400
φράγκα ἂ λογαριάσουμε γιὰ τὸν καθένα ἐξ ὧν καὶ
κέρδος, βρίσκουμε κάπου 5 δισεκατομμύρια. Τὰ δι-
πλάσια χάνει ὁ διπλάσιος Ἑλληνισμὸς τοῦ ἐξωτε-
ρικοῦ κ' ἔτσι χανοῦμε 15 δισεκατομμύρια, ἔξω ἀπὸ
τὴν ἠθικὴ μας ζημίαν. Ὁ Τριανταφυλλίδης ξακο-
λουθοῦσε καὶ πάλι τὰ δικά του — «Μπορεῖς νὰ τ'
ἀποδείξῃς;» Τότε εἶναι πού τοῦ εἶπα καὶ γὼ: Μπο-
ρεῖς ἐσύ ν' ἀποδείξῃς τὸ ἐναντίον;

Τὴν ἐρμηνεία πού κάνω τώρα στὴν Ἀποκάλυψη
τὴ γράφω ἀπὸ πεποίθητη, ἔχοντας τὴν ἰδίαν πῶς θὰ
ὠφελήσῃ τὸ ἔθνος μας καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Ὅσοι
διαβάσανε τὸ πρῶτο βιβλίο μου «ἡ Γλῶσσα μας»,
ὅπως ὁ Δάσκαλός μας Ψυχάρης, ξέρουνε πῶς ἐγὼ
γράφω μὲ λογικὴ, κ' ἔτσι ἀντὶς νὰ παραξενεύονται
μὲ ἀπὸ τὴ μελέτη μου, ἂς γυρέψουν καλύτερα νὰ
τὴ διαβάσουν πρῶτα.

Ἀθήνα 18.12.1906.

Δικὸς σας
ΧΑΡΑΛ. ΑΝΤΡΕΑΔΗΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΦΑΒΗΤΑΡΙ

Φίλε «Νουμᾶ».

Ἄμα ἄρχισες νὰ περνᾷς στὸ φύλλο τὸ βραβε-
μένο Ἀρφαβητάρι τοῦ «Νουμᾶ» κ' ἔγραφε ὁ φίλος
ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν Καλκούτα τόσο ὁμορφα λόγια γι'
αὐτὸ, ἔλεγα στοὺς πατριῶτες μας ἐδῶ ὅτι πολὺ δίκαιο
εἶχε κείνη ἡ κυρὰ νὰ ζητᾷ γιὰ τὸ παιδί της ἰξένα
ἀρφαβητάρια καὶ ὄχι κλασσικοελληνικά. Πόσο ὁμορ-
φα καὶ πόσο ἁπλὰ εἶναι τὰ Γαλλικὰ ἀρφαβητάρια
μὲ τὰ ὁποῖα μαθαίνουν τὰ πρῶτα γράμματα ἐδῶ οἱ
πρὶν ὀπῆκοι τῆς Ranelagh.

Χάρηκα πολὺ πού ὁ Καλκούτιανὸς πρότεινε νὰ
νοιχτεῖ κατὰλογος στὶς στήλες τοῦ «Νουμᾶ» γιὰ νὰ
τυπωθεῖ τὸ Ἀρφαβητάρι, καὶ τώρα σὰν εἶδα στὸν
ἀριθ. 212 πῶς ὁ Ἑρμηνεύς σὲ συμβουλεύει νὰ βάλεις
τὴ δουλειὰ μπροστὰ, προσφέροντας καὶ λόγου του
δύο λίρες, σοῦ στέλνω κ' ἐγὼ πενήντα φράγκα συν-
τρομὴ νὰ τυπωθεῖ τὸ Ἀρφαβητάρι. Ὅταν μὲ τὸ κα-
λὸ τυπωθεῖ τὸ βιβλίο σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ στείλεις
ἕνα ἀντίτυπο γιὰ νὰ μάθω τὴ γλώσσα τῆς ἀλή-
θειας στὴ Μυσταμαλγεσίτσα μου κόρη Μυριέλλα, σὰ
θὰ μου μεγαλώσει.

Μαδαγασκάρη 22.11.1906.

ΛΑΒΑΣΑΝΙΚΑ

Σημ. τοῦ «Νουμᾶ». Ἰσχυρὴ τώρα ἔχουμε στὰ χεῖράς
μας γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ 100 Φρ. (τὰ 50 εἶναι τοῦ Ἑρμο-
ν) καὶ ἄλλες 10 Φρ. πού μὰς ἔστειλε ὁ φίλος Δουδ. Ὡδ. Οἱ
ἄλλοι πού πρόκειται νὰ δώσουν εἶναι σημειωμένοι στὰ 10, τι
θίλετε τοῦ 215 φύλλου. Ὅσα λοιπὸν ἀπαρασίστα τὸ τύ-
πωμα τοῦ βιβλίου, τὰ χρήματα αὐτὰ θὰ νὰ δώσουμε σ' ὁ-
ποιον μὰς τὰ ζητήσει.

ΕΕΝ. Ὅλοι δεμένοι στὸ φόβο τρομάζουμε ὁ ἕνας
τὸν ἄλλο· κανένας δὲν ἔχει πιά τὴ δύναμη νὰ σπᾷσῃ
τὴν ἀθώρητη ἀλυσίδα, πού σφίγγει τὴν ψυχὴ μας.
Κι ὁ λυτρωτής; θὰ φοβηθῇ τάχα νῆρθη καὶ κείνος;
ΣΤΕΦ. Εἴνῃ!... τί κλεῖς μέσα στὸ νοῦ σου;

ΕΕΝ. Ὡ! φίλε μου... πονάει τόσο ἡ καρδιά μου!

ΑΝ. Μὰ δὲ θέλω ἐγὼ νὰ πονέσῃς ἄλλο! Δὲν
ἐφταίξῃς τίποτα ἐσύ, κανεῖς σας, κανεῖς μας. Κι
ἂν ὁ πατέρας σου ἀπὸ μιὰ ἀλλόκοτη ἰδέα του θέ-
λει νὰ παραδώσῃ στὴν παντοτεινὴ λύπη τρεῖς ἀ-
θῶους, θέλω καὶ ἐγὼ νὰ τὸν ἐμποδίσω.

ΕΕΝ. Μητέρα, πρόσζε.

ΑΝ. Ναί, ναί! δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ἀφίσουμε νὰ
πιστέψῃ τόσο πολὺ στὸ γέλασμα τοῦ ἑαυτοῦ του.

ΣΤΕΦ. Μὰ οὔτε καὶ αὐτὸς φταίει. Ἀπὸ ὅσα μοῦ
εἶπεν, ἐνοίωσα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ πῶς δυστυχισμένος.

ΑΝ. Τὸ θέλει νὰ εἶναι.

ΣΤΕΦ. Ὅχι. Δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ νικήσῃ
τὴν ἀδυναμία του.

ΕΕΝ. Καὶ δὲν μπορεῖ κανεῖς μας νὰ τόνε βγά-
λῃ ἀπὸ τὴν κρίσιμη στιγμή.

ΑΝ. Θὰ προσπαθῇ καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ. Ἰσως
εἶμαι τώρα πῶς δυνατὴ ἀπ' αὐτόν....

ΣΤΕΦ. Εἴνῃ, μὴ μ' ἀφίσῃς μονάχο κ' ἐσύ.

ΕΕΝ. Ὡ! δὲ βιστῶ ἄλλο! μὲ κούρασε ὁ πό-
νος. Ἐξῆσα παραπολὺ μέσα σὲ λίγες ὥρες.

ΣΤΕΦ. Θὰ ξαναγυρίσουμε στὴν ἡσυχία καὶ ὁμορ-
φη ζωὴ μας.

ΕΕΝ. Τώρα πιά ὄχι! Ἐπειδὴ δὲν εἶμαστε μό-
νοι· ὁ πόνος δὲ γεννιέται πιά ἀπὸ τὴν ἀγάπη μας.
Τὸ καταλαβαίνω καλά κ' ἐγὼ τώρα ποιά κατάρ-
μας βαραίνει· ναί! ὁ ἴσκιος, πού φοβίζει τὸν πατέρα
μου καὶ δὲν τὸν ἄφινε νῆρθη κοντὰ μας, θὰ χω-
ρίξῃ κ' ἐμὰς ἀποδῶ καὶ πέρα.

ΣΤΕΦ. Ὅχι! θὰ τόνε διώξῃ τὸν ἴσκιον αὐτόν
ἡ ἀγάπη μας.

ΕΕΝ. Δὲν τὸ ἐλπίζω. Θελήσαμε νὰ φανοῦμε
πῶς δυνατοὶ ἀπ' ὅλους, μὰ νικηθήκαμε ἀπὸ τὴν ἀν-
θρώπινη μοῖρα. Τὸ βλέπω καθαρά, Στέφανε, ὅτι δὲν
μπορεῖ κανένας νὰ δριζῇ τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ κυ-
βερνήῃ μονάχος του τὴν ὑπαρξή του.

ΣΤΕΦ. Ὅχι, Εἴνῃ, μὴν τὸ λὲς ἐσύ αὐτό. Ἐσύ
πού δι' ἐθέλησες ποτὲ νὰ σκληρωθῇ ἡ ψυχὴ σου ἀπὸ
τίποτα. Ἐμεῖς οἱ δύο ἐνωμένοι στὴν ὁμορφή ἀγάπη
μας, ἂς τραβήξουμε τὸ δρόμο πού θέλαμε νὰ πάρομε
καὶ θὰ θελήσουμε.

ΕΕΝ. Δὲν εἶμαι πιά λεύτερη! Δὲ μ' ἀφίνουν.

ΣΤΕΦ. Μὴν προσπαθῇς νὰ τὸ πιστέψῃς ἄθε-

λά σου.

ΕΕΝ. Μὰ δὲν ἔκουσες λοιπὸν, δὲν εἶδες τί γί-
νεται ἐδῶ μέσα, γύρω μας, ἔξω, παντοῦ; Δὲν τὸ
νοιώθεις ὅτι ἐν-ἐν σωριάζονται ἀπὸ πάνω μας τὰ
σύμνερα τῆς συμφορᾶς;

ΣΤΕΦ. Σὲ κυριέψῃ κ' ἐμένα ὁ ἄδικος φόβος τοῦ
πατέρα σου.

ΕΕΝ. Τοῦ πατέρα μου, εἶπες;... Δὲν ἔκουσες
τὰ λόγια του; δὲν εἶδες τὸ ἄχαρνο ἀλλαγμά του;
Δὲν τὸ ξέρεις, ὅτι καὶ ὁ Νικήτας ἦρθε νὰ τοῦ δυνα-
μώσῃ τὴν ἄδικη ἀπόφασή του; Δὲ βλέπεις, ὅτι πα-
τέρας, Νικήτας, Ζωή, κόσμος ὁλότελα ξένος σ' ἐμὰς
στήσανε γύρω μας τρομερὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ θανατώ-
σουν τὴν ὁμορφίαν τῆς χαρᾶς μας, τῆς γαλήνης μας,
τὴν ὑπαρξή μας τὴν ἰδίαν;

ΣΤΕΦ. Εἴνῃ! Εἴνῃ! δὲν εἶναι ἀλήθεια αὐτὰ
πού λὲς. Κανένας δὲν εἶναι γύρω μας τόσο κακός!

ΕΕΝ. Κανένας... Μὰ ὅλοι μὲ τρομάζουν· ὅλοι
μὲ κάνουν νὰ πονῶ καὶ νὰ φοβάμαι τὴ ζωὴ. Τί
γίνεται μέσα μου, γύρω μου κ' ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ
τὸ ξηγήσω. Νοιώθω μονάχα κάτι πού μὲ τραβάει
ἀπὸ τὴ λεύτερη ζωὴ μου καὶ μ' ἀναγκάζει νὰ ζη-
τήσω τὴ λύτρωσή μου ἀπὸ τὴ δύναμή του. Στὸ ἄ-
χαρνο ξύπνημα τῆς μητέρας μου βλέπω τὸ σπαραγ-